

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кафедра образотворчого мистецтва та дизайну

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язкової освітньої компоненти

Формоутворення та макетування

для підготовки здобувачів II курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	022 Дизайн
Предметна спеціальність	-
Спеціалізація	022.01 Графічний дизайн
Освітня програма	Графічний дизайн
ННІ	Педагогіки

Укладачі: викладач Васильєва К.В., доктор філос. н.,
професор, Поліщук Олена

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну

Протокол від «7» січня 2025 р. № 8

Завідувач кафедри _____ Оксана ПІДДУБНА

УДК 7.08:62-776
В19

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Житомирського державного
університету імені Івана Франка
від «3» лютого 2025 р. (Протокол № 2)*

Рецензенти:

Оленіна Олена - доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну та образотворчого мистецтва Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Костюк Ольга - кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри дизайну ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава).

Піддубна Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи обов'язкової освітньої компоненти «Формоутворення та макетування» для підготовки здобувачів II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 022 Дизайн, спеціалізація 022.01 Графічний дизайн, освітня програма Графічний дизайн / уклад. Васильєва К.В., Поліщук О.П. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2025. 22 с.

Запропоновані методичні рекомендації до організації самостійної роботи обов'язкової освітньої компоненти «Формоутворення та макетування» укладено для підготовки здобувачів II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузь знань 02 Культура і мистецтво, спеціальність 022 Дизайн, спеціалізація 022.01 Графічний дизайн, освітня програма Графічний дизайн. Вони будуть корисні для здобувачів ЗВО й усіх зацікавлених у цій проблематиці.

©Васильєва К.В., 2025

©Поліщук О.П., 2025

©Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2025

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Перелік питань і тем для самостійного опрацювання та індивідуально виконання	9
Понятійний апарат теми	9
Перелік видів роботи з рекомендаціями щодо їх проведення	16
Завдання для модульних контрольних робіт, самоконтролю, тести	17
Рекомендована література	21

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня компонента «Формоутворення та макетування» є важливою у підготовці фахівця з дизайну. Вона відноситься до обов'язкових освітніх компонент освітньої програми Графічний дизайн.

Мета вивчення освітньої компоненти: розвиток у студентів проектного і композиційно-образного мислення, розуміння і освоєння ними закономірностей формоутворення для створення цілісного, естетично значимого, художньо-виразного продукту творчої діяльності в галузі образотворчого мистецтва і дизайну.

Приступаючи до самостійного вивчення дисципліни «Формоутворення та макетування» студент має усвідомити наступні завдання вивчення навчальної дисципліни:

- отримання знань основ композиційної грамоти: законів, правил, прийомів, елементів композиції; засобів виразності, основ візуального сприйняття, тектонічних закономірностей формоутворення об'єктів матеріальної культури, принципів комбінаторного вирішення форми об'єктів проектування та ін.;
- оволодіння основними прийомами дослідження форми предмету;
- засвоєння основних технік роботи з графічними, паперопластичними та макетними матеріалами, обладнанням;
- розвиток здібностей до творчої переробки спостережуваних явищ дійсності, формальних ознак предметів і об'єктів навколишнього середовища,
- народженню оригінальних проектних ідей, до творчої комбінаторно-композиційної діяльності;
- формування умінь вільно володіти засобами формально-композиційної виразності, різними прийомами формоутворення, способами колористичного рішення плоскої і об'єктної форми в залежності від функціонального призначення та образного трактування проектованого об'єкта дизайну;
- вдосконалення навичок роботи різними художніми матеріалами при пластичному втіленні творчих ідей в грамотних, цілісних і гармонійних проектних роботах.

Результати навчання

Здобувач повинен знати:

- як розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі дизайну, або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів дизайну та характеризується комплексністю та невизначеністю умов
- як оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- як застосовувати сучасні методики проектування одиничних, комплексних, багатофункціональних об'єктів дизайну.
- як застосовувати навички проектної графіки у професійній діяльності.

- як застосовувати знання історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проектній діяльності.
- як застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями).
- як здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайн-об'єкта.
- як застосовувати знання прикладних наук у професійній діяльності (за спеціалізаціями).
- як досягати успіху в професійній кар'єрі, розробляти та представляти візуальні презентації, портфоліо власних творів, володіти підприємницькими навичками для провадження дизайн-діяльності.

Здобувач повинен вміти:

- Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях
- Збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування дизайнерського проекту, застосовувати теорію і методику дизайну, фахову термінологію (за професійним спрямуванням), основи наукових досліджень.
- Визначати мету, завдання та етапи проектування.
- Усвідомлювати відповідальність за якість виконуваних робіт, забезпечувати виконання завдання на високому професійному рівні.
- Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень.
- Створювати об'єкти дизайну засобами проектно-графічного моделювання.
- Використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики.
- Розуміти українські етнокультурні традиції у стилевих вирішеннях об'єктів дизайну, враховувати регіональні особливості етнотрансформованого дизайну у мистецьких практиках
- Розробляти та представляти результати роботи у професійному середовищі, розуміти етапи досягнення успіху в професійній кар'єрі, враховувати сучасні тенденції ринку праці, проводити дослідження ринку, обирати відповідну бізнес-модель і розробляти бізнес-план професійної діяльності у сфері дизайну.

Для самостійного вивчення дисципліни «Формоутворення та об'ємне моделювання» студенту необхідно кількість годин, передбачених навчальним планом. Варто детально ознайомитись із завданнями. У процесі самостійної роботи слід користуватися рекомендованими літературними джерелами, котрі допомагають глибоко вивчити проблематику кожної теми, запропонованої в курсі вивчення «Формоутворення та макетування».

Важливим завданням в процесі самостійного вивчення дисципліни «Формоутворення та макетування» є виконання графічних робіт та макетів.

Вивчаючи кожну тему, студент на листі А4 робить малюнки в монохромному і кольоровому зображенні, аплікації, креслення розгорток, закріплюючи таким чином набуті знання та навички.

Пройшовши запропоновані етапи вивчення дисципліни, студент може приступити до виконання модульної контрольної роботи. Також необхідно враховувати наступне.

Загальні положення

1.1. До самостійної роботи студента при вивченні дисципліни «Формоутворення та макетування», крім самостійних занять з опрацювання матеріалу, вивчення літератури, входить виконання графічних робіт, аплікації, макетів, які виконуються на основі консультацій викладача.

1.2. Самостійна робота має мету: освоєння, поглиблення, узагальнення та перспективне бачення напрямків дисципліни, набуття вмінь і навичок в професійній роботі.

1.3. Задачі самостійної роботи: розвиток у студентів вміння аналізувати дизайн-рішення, виділяти і враховувати в роботі головне, комплексно розглядати всі питання, пов'язані з базисними завданнями для подальшого професійного дизайн - проектування, самостійно вирішувати поставлені задачі.

1.4. Студент в самостійній роботі користується особистими конспектами, рекомендованою літературою, методично-учбовими матеріалами, результатами особистого аналізу практики дизайн-проектування, а також керується консультаціями викладача. Студент використовує різні прийоми для подання матеріалу.

1.4. В межах самостійної роботи студенту рекомендується до виконання роботи, тема яких пов'язана з навчальною програмою.

Оцінювання здобувачів вищої освіти

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
<i>Добре</i>		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	C	в цілому правильно

				виконання з певною кількістю суттєвих помилок
<i>Задовільно</i>		64-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
		60-63	E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом

Підсумкова оцінка з вивчених модулів за навчальний рік (ПОМ) розраховується:

№ модулю	M _{%n} (відсоткове значення модулю навчальної компоненти)
Модуль I	M _{%I} = 100 %
Сума	100

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є залік то залікова оцінка (ЗО) з освітньої компоненти дорівнює підсумковій оцінці з вивчених модулів (ПОМ).

$$ЗО = ПОМ$$

Інформаційний обсяг освітньої компоненти

Модуль I. Засоби вираження форми. Об'ємно-просторова пластика

Тема 1. Види художньої роботи з папером. Папір як формоутворюючий матеріал. Фактура у формоутворенні та конструюванні засобами паперопластики (пластика поверхні)

Розмітка та креслення при роботі із папером. Методи обробки паперу. Моделі обробки паперу. Фактурна переробка площини на основі набутих знань. Аналіз готових робіт напівоб'ємних фактур. Креслення схеми-основи для створення фактурних поверхонь за зразком. Розробка власних ескізів для створення зразків відповідно завданню: на основі кола, квадрата, діагоналі та декоративної площини. Оформлення виготовлених зразків на А4 формат згідно розподілу характеру заповнення площини.

Тема 2. Використання перерізів у паперопластиці для виявлення структурних особливостей форми об'єктів тваринного походження
 Обговорити та проаналізувати теоретичний матеріал теми. Виготовити креслення основних елементів майбутнього макету шару та конусу з посічених площин. Охайно та послідовно зібрати об'ємно-просторову форму за зразком. Вивчити обрані об'єкти природи, проаналізувати та порівняти їх. Замальовки з натури чи за наочним матеріалом, різних за структурою та характером зображенням флори. Творчі пошуки композиційного та об'ємно-структурного розташування. Розроблення та креслення схеми для майбутньої стилізованої форми у техніці перерізу (1 шт.)

Тема 3. Прийоми гофрування. Трансформація поверхні аркуша. Створення художнього образу шахової фігури. Використання та застосування різних видів «замків» у паперопластиці
 Перегляд зразків та схем гофрування поверхні аркушу. Виготовлення креслень за

зразком. Вирізування зразків гофрованих поверхонь. Розробка ескізу функціональної, художньо-естетичної форми шахової фігури. Виготовлення креслення для форми шахової фігури. Розмітка та вирізування готової форми. Складання та естетично-декоративне оформлення форми шахової фігури.

Тема 4. Прийоми трансформації поверхні аркуша. Виготовлення упаковки функціональність та декоративність виробу.

Перегляд зразків трансформації поверхні аркушу. Виготовлення креслень за зразком. Вирізування зразків трансформованих поверхонь. Розробка ескізу функціонально-корисної, утилітарної упаковки. Виготовлення креслення для майбутньої упаковки. Розмітка та вирізування готової форми. Складання та естетично-декоративне оформлення упаковки

Тема 5. Трансформація форми кубу засобами графічного або колірного вирішення.

Креслення макету об'ємно-просторової форми кубу із трансформацією поверхні. Надрізання та згинання елементів форми кубу. Складання та склеювання в цілісну трансформовану форму..

Тема 6. Об'ємно-просторова композиція на вирішення образу слова (шрифтова композиція).

Аналіз моделей трансформації шрифтової композиції за зразком. Розроблення ескізів, знаходження образу об'ємно-просторової шрифтової композиції та обраного слова. Композиційний пошук формоутворюючих елементів. Виконання креслення за розробленою схемою. Колірне вирішення композиції. Врахування об'ємно-просторових властивостей папероутворюючих елементів на площині чи у об'ємі. Продавлення ліній згину. Нахили згідно схеми. Витягування елементів вигинів. Складання моделі. Робота над фактурним та декоративним вирішенням поверхні моделі.

Тема 7. Стилзація форми у формоутворенні та конструюванні. Стилзація форми у формоутворенні та конструюванні

Натуралістичне зображення. Графічне зображення об'єкту. Фактурне перетворення. Пластична форма об'єкта. Геометрична форма. Узагальнення до стилізованого символу-знаку. Пошук та аналіз об'єкту рослинного походження. Пошуки стилізації, спрощення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ І ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ВИКОНАННЯ

Модуль № 1 «Засоби вираження форми. Об'ємно-просторова пластика».

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
Модуль I. Засоби вираження форми. Об'ємно-просторова пластика		
1.	Види художньої роботи з папером. Папір як формоутворюючий матеріал. Фактура у формоутворенні та конструюванні засобами паперопластики (пластика поверхні)	13
2.	Поняття узагальнення, геометризації та стилізації форми.	12
3.	Розгортки геометричних фігур та їх перевтілення в об'єм (на основі трансформація форми кубу засобами графічного або колірного вирішення)	12
4.	Прийоми трансформації поверхні аркуша. Виготовлення упаковки функціональність та декоративність виробу.	12
5.	Техніки складання та вирізування паперу для виконання барельєфної аплікації врівноваженої по масам.	12
6.	Об'ємно-просторова композиція на вирішення образу слова (шрифтова композиція).	12
7.	Трансформації статичних та динамічних об'єктів.	12
Всього		85

ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ТЕМИ

Модуль № 1 «Засоби вираження форми. Об'ємно-просторова пластика».

Тема 1. Види художньої роботи з папером. Папір як формоутворюючий матеріал. Фактура у формоутворенні та конструюванні засобами паперопластики (пластика поверхні)

Формоутворення – це процес створення, модифікації та розвитку об'ємної або площинної форми на основі її функціональних, естетичних та конструктивних характеристик.

Творчий аспект формоутворення

- Включає художнє уявлення та використання принципів композиції.
- Враховує гармонію між формою, пропорціями та матеріалом.

Конструктивний аспект формоутворення

- Передбачає технічну реалізацію задуму (з'єднання деталей, стійкість форми).

- Орієнтоване на практичне використання або створення прототипу.

Застосування формоутворення :Архітектура, скульптура, дизайн, технічне конструювання.

Макетування – це процес створення попередньої моделі або зменшеної копії об'єкта, яка дозволяє оцінити його форму, конструкцію, пропорції, кольорове чи текстурне рішення.

Ціль макетування:

- Перевірка функціональності та естетичності майбутнього об'єкта.
- Виявлення можливих недоліків ще на стадії розробки.

Застосування макетування:

- У дизайні (пакування, інтер'єр, меблі).
- В архітектурі (створення масштабних макетів будівель).
- У технічних проєктах для виготовлення прототипів.

Формоутворення зосереджене на створенні форми як концепції, а макетування є практичним етапом візуалізації та перевірки цієї форми.

Основні види художньої роботи з папером :

- Орігамі — створення тривимірних форм шляхом складання паперу без використання ножиць чи клею.
- Кірігамі — поєднання складання й вирізання для формування об'ємних структур.
- Квілінг — техніка створення композицій зі скручених і вигнутих смужок паперу.
- Аплікація — створення зображень чи орнаментів шляхом наклеювання вирізаних елементів.
- Паперопластика — об'ємне моделювання та конструювання виробів із паперу з використанням його пластичних властивостей.

Властивості паперу:

- Пластичність (здатність утримувати задану форму).
- Щільність (визначає міцність і гнучкість).
- Текстура (впливає на візуальні та тактильні якості).
- Колір і прозорість (доповнюють художнє вираження).

Різновиди паперу:

- Тонкий (наприклад, рисовий папір для орігамі).
- Щільний (картон для моделювання).
- Фактурний (для декоративних композицій).

Пластика поверхні визначається текстурою та способом обробки паперу. Включає тиснення, зминання, надрізання, вирізання. Дозволяє створювати візуально та тактильно виразні поверхні.

Роль фактури:

- Збагачує форму, додаючи художньої виразності.
- Використовується для передачі стилістики чи ідеї (імітація природних структур, наприклад, листя, каменю).

Тема 2. Поняття узагальнення, геометризації та стилізації форми

Узагальнення – це процес спрощення форми шляхом виділення основних, найважливіших елементів і виключення другорядних деталей.

Мета узагальнення- досягнення ясності й виразності форми та створення універсального образу, який легко сприймається.

Застосування:

- У мистецтві для створення символів, ікон, ескізів.
- У дизайні для розробки лаконічних візуальних елементів (логотипи, піктограми).
- Формоутворенні та макетуванні

Особливості:

- Форма стає менш реалістичною, але більш виразною.
- Акцент на контурі, пропорціях і загальній структурі об'єкта.

Геометризація – це спосіб перетворення форми на комбінацію геометричних елементів (ліній, кіл, трикутників, квадратів тощо).

Мета геометризації - спрощення форми для підкреслення її конструктивної структури та надання формі стилізованого або сучасного вигляду.

Застосування:

- У декоративному мистецтві, архітектурі, графічному дизайні.
- У створенні орнаментів, схематичних малюнків, технічних ескізів.

Особливості:

- Форми стають строгими та симетричними.
- Наголос на ритмічності, пропорційності, модульності.
- Відмова від плавних і органічних ліній на користь кутових і чітких контурів.

Стилізація – це процес творчої обробки форми з метою підкреслення її художніх особливостей або стилістичних елементів.

Мета стилізації - надання формі нового естетичного значення та підкреслення стилю (етнічного, декоративного, сучасного тощо).

Застосування:

- У прикладному мистецтві, дизайні інтер'єрів, текстилі, графічних композиціях.
- У створенні декоративних зображень, де реальні об'єкти набувають умовних або орнаментальних рис.

Особливості:

- Акцент на характерних деталях або елементах об'єкта.
- Можливість поєднання реалістичних і абстрактних рис.
- Створення впізнаваного, але художньо трансформованого образу.

Узагальнення є базовим етапом, що спрощує форму до її суті.

Геометризація додає чіткості та структурності через використання геометричних елементів.

Стилізація дозволяє перетворити узагальнену або геометризovanу форму на художній об'єкт із унікальним стилем.

Тема 3 Розгортки геометричних фігур та їх перевтілення в об'єм (на основі трансформація форми кубу засобами графічного або колірною вирішення)

Розгортка – це плоске зображення геометричної фігури, яке містить усі її грані в розкладеному вигляді. Розгортки є основою для створення макетів у пакувальному дизайні, архітектурі та моделізмі.

Основна мета: дозволити візуалізувати та виготовити об'ємний об'єкт із плоского матеріалу.

Особливості розгорток:

- Включають всі елементи геометричної фігури (грані, ребра, кути).
- Додаються спеціальні клапани для склеювання або з'єднання.
- Використовуються для конструювання моделей з паперу, картону або інших матеріалів.

Перевтілення розгортки в об'ємну форму - це процес, під час якого двовимірну розгортку трансформується у тривимірну фігуру шляхом складання, згинання та закріплення елементів.

Важливі етапи:

- Точність вирізання розгортки.
- Акуратне складання за лініями згинів.
- Надійне з'єднання країв (клей, скотч або інші засоби).

Трансформація форм дозволяє додавати художнього або функціонального значення простим геометричним об'єктам.

Тема 4 Прийоми трансформації поверхні аркуша. Виготовлення упаковки функціональність та декоративність виробу.

Трансформація поверхні аркуша – це процес зміни його площини для створення декоративних або функціональних елементів.

Основні прийоми трансформації:

1. **Згинання** - Складання аркуша за визначеними лініями для створення об'ємних елементів.
2. **Різання** - Вирізання фігур, отворів або декоративних елементів.
3. **Тиснення** - Відтискання малюнків чи фактур на поверхні.
4. **Проколювання** - Створення візерунків за допомогою отворів.
5. **Склеювання** - З'єднання різних частин аркуша для отримання тривимірних конструкцій.

6. **Скручування** -Згортання паперу у трубочки або спіралі для декоративних деталей.

Упаковка – це конструкція, призначена для захисту, зберігання, транспортування чи презентації товарів.

Функціональність упаковки:

- Захист вмісту від зовнішніх впливів (механічних, кліматичних).
- Зручність транспортування та зберігання.
- Інформативність (етикетка, інструкція, маркування).
- Естетична привабливість для споживача.
- Унікальність дизайну для виділення продукту серед конкурентів.

Етапи виготовлення упаковки:

1. Розробка концепції та креслення розгортки.
2. Вибір матеріалу (картон, папір, пластик тощо).
3. Трансформація аркуша у тривимірну конструкцію шляхом згинання, різання та склеювання.
4. Декорування (нанесення зображень, використання кольору чи текстури)

Тема 5 Техніки складання та вирізування паперу для виконання барельєфної аплікації врівноваженої по масам.

Барельєфна аплікація – це художній спосіб створення об'ємного зображення на площині, де елементи мають невеликий виступ над основою. Вона поєднує техніки складання та вирізування паперу, створюючи візуально врівноважені композиції.

Вирізування – це спосіб формування деталей аплікації шляхом видалення частин паперу.

Прийоми вирізування:

1. **Пряме вирізування:** Використання ножиць чи ножа для створення чітких контурів елементів.
2. **Вирізування наскрізь:** Створення отворів або прорізів для візуальної легкості аплікації.
3. **Ажурне вирізування:** Утворення візерунків шляхом видалення дрібних деталей.

Маса в композиції - Це візуальна вага елементів, що створює баланс між частинами аплікації.

Принципи врівноваження:

1. **Симетрія:** Елементи розташовані рівномірно по обидва боки центральної осі.
2. **Асиметрія:** Баланс досягається за рахунок співвідношення розмірів, текстур і кольорів.
3. **Контраст мас:** Використання великих і дрібних деталей для створення динамічності.

Значення барельєфної аплікації:

- Розвиває композиційне мислення, здатність працювати з об'ємом і балансом.
- Використовується в декоративно-прикладному мистецтві, дизайні інтер'єру та як навчальний метод у мистецькій освіті.

Тема 6 Об'ємно-просторова композиція на вирішення образу слова (шрифтова композиція).

Об'ємно-просторова композиція – це художній або дизайнерський спосіб створення об'єктів, які мають тривимірну структуру і займають фізичний простір. У контексті шрифтової композиції це може бути просторове розміщення шрифтів, літер або слів, які формують конкретний образ.

Особливості об'ємно-просторової композиції:

1. **Форма:** Використання різних геометричних, органічних або довільних форм літер.
2. **Матеріал:** Папір, картон, дерево, пластик чи інші матеріали для створення об'єму.
3. **Просторова організація:** Розташування елементів у тривимірному середовищі (горизонтально, вертикально, під кутом).

Шрифтова композиція – це створення художнього образу за допомогою літер, слів чи тексту.

Елементи шрифтової композиції:

- Літери
- Колір
- Текстура
- Простір

Образ слова у шрифтовій композиції - це створення художнього вираження конкретного поняття або емоції через оформлення слова.

Методи формування образу слова:

1. **Символізм:** Літери створюють символи або натякають на значення слова (наприклад, слово "хвиля" із хвилястими лініями).
2. **Просторове розташування:** Літери можуть бути розташовані у вигляді об'єкта, який слово означає.
3. **Декоративність:** Використання візерунків, орнаментів, колажу для посилення враження.

Тема 7 Трансформації статичних та динамічних об'єктів.

Статичні об'єкти – це форми, які не змінюють свого положення, розмірів або форми з часом. Вони є стабільними та фіксованими в просторі.

Приклади статичних об'єктів:

- Архітектурні споруди.
- Скульптури.

- Нерухомі елементи дизайну (зображення, орнаменти, візерунки).

Динамічні об'єкти – це форми, які змінюють своє положення, розміри, форму або стан з часом. Вони характеризуються рухом або елементами змінності.

Приклади динамічних об'єктів:

- Мобілі, кінетичні скульптури.
- Рухомі механізми.
- Анімаційні графічні елементи.

Трансформація статичних об'єктів:

1. **Геометрична трансформація:** Зміна розмірів, пропорцій, симетрії чи асиметрії.
2. **Форма як основа для перетворень:** Розгортки, згинання, об'єднання елементів у нові форми.
3. **Зміна текстури чи матеріалу:** Використання глянцевого, матового, прозорих або рельєфних поверхонь.

Трансформація динамічних об'єктів:

1. **Рух:** Лінійний, обертальний, хвильовий або комбінований рух.
2. **Модульна система:** Зміна положення окремих частин об'єкта під час його функціонування.
3. **Інтерактивність:** Залучення глядача до взаємодії (механізми, датчики).

Перелік видів роботи з рекомендаціями щодо їх проведення

1. Розробка розгорток геометричних форм

Мета: Освоїти техніку створення об'ємних форм із площинних розгорток.

Рекомендації:

1. Оберіть геометричну форму (куб, піраміда, циліндр тощо).
2. Побудуйте розгортку форми на папері.
3. Виріжте та складіть форму, перевіряючи точність ліній та з'єднань.
4. Представте результат із коротким описом процесу.

2. Макетування об'ємно-просторових композицій

Мета: Розвивати вміння створювати тривимірні композиції на основі графічних ескізів.

Рекомендації:

1. Створіть ескіз об'ємної композиції (наприклад, інтер'єр, архітектурна модель).
2. Використовуючи папір, картон чи інші матеріали, створіть макет за ескізом.
3. Продемонструйте, як композиція взаємодіє з простором.

3. Геометризація та стилізація природних форм

Мета: Навчитися спрощувати та стилізувати форми для їх подальшого використання в дизайні.

Рекомендації:

1. Оберіть природний об'єкт (листок, квітка, тварина).
2. Виконайте серію ескізів, поступово геометризуючи форму об'єкта.
3. Використовуйте різні стилізації, підкреслюючи основні риси об'єкта.
4. Підготуйте опис обраної техніки стилізації.

4. Барельєфна аплікація

Мета: Освоїти техніку створення об'ємних декоративних аплікацій.

Рекомендації:

1. Виберіть тему для композиції (природа, архітектура, абстракція).
2. Використовуйте техніки вирізування та складання для створення рельєфу.
3. Врахуйте баланс композиції та гармонійне поєднання елементів.
4. Представте готову роботу з поясненням вибраних прийомів.

5. Дизайн упаковки

Мета: Розробити функціональну та естетичну упаковку для обраного продукту.

Рекомендації:

1. Виберіть продукт (наприклад, косметика, їжа, техніка).
2. Створіть розгортку упаковки, враховуючи функціональні аспекти.

3. Використовуйте декоративні елементи, які підкреслюють унікальність виробу.
4. Презентуйте готовий макет з описом його особливостей.

6. Аплікація зі створення образу слова

Мета: Розвивати асоціативне мислення через художню трансформацію тексту.

Рекомендації:

1. Оберіть слово або фразу, які потрібно візуалізувати.
2. Використовуючи техніку аплікації, створіть композицію, що передає зміст слова.
3. Врахуйте пропорції, баланс, кольорову гармонію.
4. Презентуйте готову роботу, пояснивши ідею та техніку.

Завдання для модульних контрольних робіт, самоконтролю, тести

Завдання для модульних контрольних робіт

Завдання № 1. Види художньої роботи з папером. Папір як формоутворюючий матеріал. Фактура у формоутворенні та конструюванні засобами паперопластики (пластика поверхні).

Студент на А4 форматі має створити об'ємну фактурну композицію методом нашарування паперу. Композиція має бути оформлена та презентована.

Завдання №2. Поняття узагальнення, геометризації та стилізації форми.

Студент повинен створити макет стилізованої форми.

Завдання № 3. Розгортки геометричних фігур та їх перевтілення в об'єм

Студент повинен створити макет кубу засобами графічного або колірного вирішення.

Завдання № 4. Прийоми трансформації поверхні аркуша. Виготовлення упаковки функціональність та декоративність виробу.

Студент має розробити макет упаковки, використовуючи довільні матеріали.

Завдання №5. Техніки складання та вирізування паперу для виконання барельєфної аплікації врівноваженої по масам.

Студент повинен створити макет барельєфної аплікації, врівноваженої по масам

Завдання № 6. Об'ємно-просторова композиція на вирішення образу слова (шрифтова композиція).

Студент повинен створити макет об'ємної шрифтової композиції, за власним ескізом

Завдання № 7. Трансформації статичних та динамічних об'єктів.

Студент повинен намалювати на двох форматах А4 статичну і динамічну трансформацію деякого об'єкту, наприклад, біооб'єкту, в об'єкт дизайну. У кольоровому зображенні дається перше зображення – початкове - і останнє - результат трансформації. Два зображення проміжної трансформації даються в монохромному зображенні. Далі на А4 дається збільшене зображення отриманого об'єкту дизайну в ракурсі в три чверті, щоб якнайповніше показати властивості цього об'єкту. Разом 4 А4. Далі виконується макет одного з двох отриманих об'єктів після обговорення його проекту з викладачем.

Студент повинен представити усі створені ним роботи, у тому числі ескізний пошук для перегляду робіт.

Тестові завдання:

1. Що означає поняття "узагальнення форми"?
  - a) Трансформація форми в геометричні фігури
  - b) Виділення основних елементів і спрощення форми
  - c) Надання форми декоративних рис
  - d) Створення симетричних композицій
  - e) Використання натуральних текстур

2. Основна мета стилізації форми – це:
  - a) Перетворення форми у функціональний об'єкт
  - b) Надання форми нового естетичного значення
  - c) Перетворення форми в реалістичне зображення
  - d) Підкреслення її наукової точності
  - e) Розвиток форми шляхом складних конструкцій

3. Яка техніка передбачає створення об'ємних виробів зі складання паперу без ножиць і клею?
  - a) Кірігамі
  - b) Аплікація
  - c) Орігамі
  - d) Квілінг
  - e) Паперопластика

4. Що таке фактура в роботі з папером?
  - a) Товщина паперу
  - b) Візуальні й тактильні властивості поверхні паперу
  - c) Властивість тримати форму
  - d) Колір і прозорість паперу
  - e) Міцність паперу

5. Який основний метод використовують у техніці кірігамі?

- a) Скручування паперу
- b) Складання паперу
- c) Вирізання й складання паперу
- d) Тиснення поверхні
- e) Згортання смужок

6. Пластика поверхні в паперопластиці передбачає:

- a) Точне копіювання реальних об'єктів
- b) Змінення текстури й створення декоративних елементів
- c) Використання лише кольорового паперу
- d) Створення рівних і гладких поверхонь
- e) Використання прозорих матеріалів

7. Який із підходів найкраще підходить для створення логотипів?

- a) Реалістичний стиль
- b) Узагальнення та геометризація
- c) Відтворення натуральних форм
- d) Використання складних текстур
- e) Абстрактне мистецтво

8. Що характеризує геометризовану форму?

- a) Велика кількість деталей
- b) Чіткі контури та прості геометричні елементи
- c) Реалістична передача текстури
- d) Використання лише симетричних форм
- e) Плавні органічні лінії

9. Для якого мистецького напрямку характерна стилізація форми?

- a) Імпресіонізм
- b) Арт-деко
- c) Реалізм
- d) Натуралізм
- e) Романтизм

10. Який підхід передбачає виключення другорядних деталей форми?

- a) Узагальнення
- b) Геометризація
- c) Стилiзація
- d) Конструювання
- e) Пластика

11. Що таке розгортка геометричної фігури?

- a) Процес складання тривимірної фігури.
- b) Плоске зображення фігури, що містить усі її грані.

- c) Вирізання форми для декору.
- d) Зображення геометричної фігури в перспективі.
- e) Використання кольорів для декорування.

12. Що означає прийом трансформації "тиснення"?

- a) Склеювання частин аркуша.
- b) Вирізання візерунків на папері.
- c) Відтискання малюнків чи фактур на поверхні.
- d) Згортання паперу у трубочку.
- e) Згинання аркуша у формі трикутника.

13. Що є основною функцією упаковки?

- a) Забезпечення декоративного вигляду виробу.
- b) Захист вмісту від зовнішніх впливів.
- c) Створення унікального дизайну.
- d) Використання кольорових текстур.
- e) Нанесення логотипу на поверхню.

14. Що таке барельєфна аплікація?

- a) Техніка нанесення фарби на папір
- b) Об'ємне зображення, що виступає над площиною основи
- c) Плоска аплікація без виступаючих елементів
- d) Метод складання паперу в симетричні форми
- e) Використання текстурного паперу для декору

15. Що таке об'ємно-просторова композиція?

- a) Розташування об'єктів лише у двовимірній площині.
- b) Створення тривимірної структури, яка займає фізичний простір.
- c) Просте написання тексту в стилізованому вигляді.
- d) Використання лише кольору для формування образу.
- e) Організація тексту у вигляді таблиці.

Правильні відповіді:

1. b	6. b	11. b
2. b	7. b	12. c
3. c	8. b	13. b
4. b	9. b	14. b
5. c	10. a	15. b

Рекомендована література

Основна:

1. Малежик Ю. М. Формування дизайнерського мислення у студентів мистецьких спеціальностей на заняттях з курсу «Формоутворення». Наукові записки / Ред. кол. : В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 143. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 298 с.
2. Малежик Ю. М. Розвиток художньо-конструктивних умінь у студентів образотворчих та педагогічних спеціальностей. Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 155. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. 306 с.
3. Малежик Ю. М., Кириченко О.І. Вивчення основних чинників формоутворення в архітектурних ансамблях Кропивницького на дисциплінах художнього спрямування. Наукові записки / Ред. кол. : В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 170. Серія: Педагогічні науки. – Кропивницький, 2018. 304 с. С. 72-77.
4. Михайленко В.Є. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формоутворення) / В.Є. Михайленко, Яковлев М.І. Київ: Каравела, 2004. 304 с.
5. Михайленко В.Є., Кащенко О.В. Основи біодизайну. Навч. посібник. Київ: Каравела, 2011. 224 с.
6. Шумега С.С. Дизайн. Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 300 с.
7. Ходж А. Н. Формоутворення та макетування: живопис від Джото до наших днів : [пер. з англ]. Харків: Pelican, 2012. 208 с.

Додаткова:

1. Фартінг С. Формоутворення та макетування від найдавніших часів до сьогодення. Київ: Мистецтво і культура, 2019. 576 с.
2. Антонович Є.А., Василишин Я.В., Шпильчак В.А. Креслення: Навч. посібник / За ред. проф. Є.А. Антоновича. Львів: Світ, 2006. 512 с.
3. Довженко Н., Забашта Р. Доба бронзи. Давня скульптура і пластика України. Київ: Родовід, 2009. 176 с.
4. Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. Вип. 5 /редкол.: Г. А. Скрипник, Т. В. Кара-Васильєва, О. С. Найдєн [та ін.]. Київ: ІМФЕ ім. М.Т.Рильського, 2004. 270 с.
5. Ханко В. Лекції з історії мистецтва / Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю.Кондратюка. Каф. образотв. мистецтва. Київ: Ханко, 2007. Зшиток 4. 2-е вид. Історія українського мистецтва ХІХ – ХХ ст., 2007. 51 с.

Інтернет ресурси:

1. Драч Г.В. Формоутворення та макетування /[Електронний ресурс]. Режим доступу: https://stud.com.ua/13552/kulturologiya/istoriya_mistetstv
2. Формоутворення та макетування /[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/istoriamistectv97>

3. Мистецький арсенал /[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://artarsenal.in.ua/uk/vystavka/chyste-mystetstvo/>
4. Шевнюк О.Л. Формоутворення та макетування. Навчальний посібник
/[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://textbook.com.ua/kulturologiya/1473448115>
5. Художня культура /[Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://sites.google.com/site/hudoznakultura15/>